

KULTURUTSKOTTETS BETÄNKANDE 23/2014 rd

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av 39 och 41 § i universitetslagen samt av yrkeshögskolelagen

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 18 november 2014 regeringens proposition med förslag till lagar om ändring av 39 och 41 § i universitetslagen samt av yrkeshögskolelagen (RP 243/2014 rd) till kulturutskottet för beredning.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringssekreterare Laura Hansén, undervisnings- och kulturministeriet
- undervisningsråd Ritva Sammalkivi, Utbildningsstyrelsen
- verksamhetsledare Riitta Rissanen, Rådet för Yrkeshögskolornas Rektorer ARENE

- utbildningspolitisk sekreterare, pedagogie magister Sari Kokko, Synskadades Centralförbund rf
- expert Veli-Matti Taskila, Förbundet för studerandekårer vid yrkeshögskolorna i Finland rf
- utbildningspolitisk sekreterare Tapio Heiskari, Finlands studentkårers förbund FSF rf.

Dessutom har skriftligt yttrande lämnats av

- försvarsministeriet
- Helsingfors universitet
- Jyväskylä ammattikorkeakoulu
- Metropolia Ammattikorkeakoulu
- Uleåborgs universitet
- Åbo universitet
- Lapin ammattikorkeakoulu Oy
- Finlands universitet UNIFI rf.

PROPOSITIONEN

I propositionen föreslås det att universitetslagen och yrkeshögskolelagen ändras. Regeringen föreslår ett förenhetligande av universitetslagens och yrkeshögskolelagens bestämmelser om studierätt, fortsatt studierätt och förlust av studierätten. I syfte att förkorta högskolestuderandenas studietider föreslås det att till universitetslagen och yrkeshögskolelagen fogas en bestämmelse, enligt vilken en studerande under det första studieåret efter mottagandet av studieplats kan anmäla sig som frånvarande, om han eller

hon då fullgör tjänstgöring enligt värnpliktslagen eller civiltjänstlagen eller enligt lagen om frivillig militärtjänst för kvinnor, är på moderskaps-, faderskaps- eller föräldraledighet eller på grund av egen sjukdom eller skada är oförmögen att inleda sina studier. Det föreslås dessutom att bestämmelserna om högskolestuderandes studierätt ses över så att frånvarotid som inte räknas in i tiden för genomförande av studierna förkortas från två läsår till ett läsår både i universiteten och i yrkeshögskolorna. Dessutom före-

slås att det till yrkeshögskolelagen fogas en bestämmelse som motsvarar bestämmelsen i gällande universitetslag om att det i den tid det tar att avlägga examen inte ska inräknas frånvaro som beror på fullgörande av tjänstgöring enligt

värnpliktslagen, civiltjänstlagen eller lagen om frivillig militärtjänst för kvinnor eller på moderskaps-, faderskaps- eller föräldraledighet.

Lagarna avses träda i kraft den 1 augusti 2015.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Det huvudsakliga syftet med propositionen är att förkorta högskolestuderandenas studietider genom att styra de studerande i riktning mot mera oavbrutna studier än hittills. Syftet är därigenom längre arbetskarriärer och tryggad tillgång på högt utbildad arbetskraft. Samtidigt förenhetligas vissa bestämmelser om studierätt i universitetslagen och yrkeshögskolelagen. Sammantaget anser utskottet propositionen vara behövlig och angelägen. Utskottet tillstyrker lagförslaget, men med följande kommentarer och ändringsförslag.

Beaktandet av sjukdom eller skada efter den studerandes första läsår

Under sakkunnigutfrågningen väckte det diskussion att oförmåga att studera på grund av egen sjukdom eller skada beaktas i föreslagna 39 § 3 mom. i universitetslagen och 29 § 2 mom. i yrkeshögskolelagen när den studerade anmäler sig som frånvarande under det första studieåret. Egen sjukdom och skada har alltså i dessa bestämmelser likställts med de s.k. lagstadgade skäl som räknas upp i paragrafen. Dessa är värnplikt, civiltjänst, frivillig militärtjänst för kvinnor samt moderskaps-, faderskaps- och föräldraledighet. Motsvarande grunder, dvs. oförmåga till studier på grund av egen sjukdom eller skada, har dock inte tagits in i föreslagna 41 § 3 mom. i universitetslagen eller 30 § 4 mom. i yrkeshögskolelagen, i vilka det föreskrivs om frånvaro som inte räknas in i den tid det tar att avlägga examen. Sakkunniga har hänvisat till att det i detaljmotiven till 41 § i lagförslag 1 sägs att om den studerande har varit frånvarande under det första studieåret på grund av egen sjukdom

eller skada, påverkar frånvaro under senare läsår tiden för genomförande av studierna.

Enligt utredning till utskottet är syftet med ändringarna av paragraferna om inskrivning att begränsa den studerandes rätt att anmäla sig som frånvarande genast under det första studieåret. Därigenom kan den sammanlagda studietiden förkortas. Utskottet ser det som motiverat och välkommet att egen sjukdom eller skada beaktas vid sidan av de lagstadgade grunderna när det är frågan om att ta emot en studieplats.

När studieplatsen tagits emot kan den studerade anmäla sig som frånvarande av vilket skäl som helst under ett läsår, med undantag av det första läsåret, utan att det räknas in i studietiden. Den tid det tar att genomföra studierna påverkas inte heller av frånvaro till följd av föräldraledighet, värnplikt eller civiltjänst. Det finns ingen maxtid för frånvaro på grund av dessa s.k. lagstadgade orsaker. Om frånvaro på andra än lagstadgade grunder överskrider ett läsår räknas den överskridande delen i princip in i studietiden. Om den studerande till exempel anmält sig som närvarande under det första året, men på grund av egen sjukdom eller skada varit oförmögen att studera under det första läsåret, har han eller hon till fullo utnyttjat den möjlighet som bestämmelserna om studierätt ger att vara frånvarande under två terminer utan att denna tid räknas in i studietiden.

Enligt en sakkunnigutredning vore det problematiskt att foga egen sjukdom eller skada till de s.k. lagstadgade orsakerna, därför att en sjukdom inte på samma sätt som värnplikt eller moderskaps-, faderskaps- eller föräldraledighet är ett entydigt skäl till fördröjda studier, utan kräver att högskolan prövar hur sjukdomen påverkar studiernas längd. Det finns många slags sjuk-

domar och deras konsekvenser för studietiden är mycket varierande. Vill man hänföra sjukdom till de s.k. lagstadgade orsakerna bör man för rättvisans skull också överväga att ta in andra motsvarande orsaker som det enligt utredningen inte är möjligt att entydigt definiera.

Utskottet understryker att om studierätten håller på att löpa ut men den studerande ännu inte avlagt examen kan han eller hon ansöka hos högskolan om extra tid för slutförande av studierna. I propositionen föreslås det att det till yrkeshögskolelagen fogas ett nytt 30 a § om detta. Bestämmelsen skulle till innehållet motsvara det som föreskrivs i 42 § i universitetslagen. Enligt bestämmelserna ska den studerandes livssituation beaktas vid beviljandet av extra tid. De studerandes personliga livssituationer är till den grad olika att det inte är möjligt att i lag entydigt definiera förutsättningarna för beviljande av extra tid. I motiven sägs det dock uttryckligen att vid beviljande av extra tid ska det beaktas hur sjukdom eller en svår livssituation, samhällsengagemang under studietiden, deltagande i internationell student- eller praktikantutbyte eller systematisk idrottsträning på elitnivå har inverkat på den studerandes studier. På denna punkt hänvisar utskottet även till sitt betänkande KuUB 4/2005 rd (RP 12/2005 rd), där utskottet ser det som nödvändigt att studietiden för långvarigt sjuka, gravt handikappade och moderskaps- eller föräldralediga studerande i förekommande fall får fortsätta utan problem.

Under sakkunnigutfrågningen underströks det också att man vid bedömningen av behovet av extra tid också måste ta hänsyn till om den studerande har barn eller make med svår funktionsnedsättning eller sjukdom. Likaså måste man i fråga om studerande med funktionsnedsättning beakta de problem som kan uppstå när det gäller de hjälpmedel som behövs i studierna. En högskolestuderande med synnedsättning kan inte studera med maximal effekt om ett nödvändigt hjälpmedel går sönder och han eller hon inte får ett motsvarande hjälpmedel under reparationstiden. Det kan leda till ett studieavbrott på flera månader. Studerande med synnedsättning kan

också ha problem med tillgången på behövligt material, vilket bromsar upp studierna utan den studerandes förskyllan.

I samband med beviljande av extra tid beaktas enligt utredning till utskottet egen sjukdom, liksom även andra orsaker som anknyter till den studerandes livssituation, i praktiken alltid på basis av den studerandes egen utredning. Utskottet påpekar också att anmälan om frånvaro gäller minst en termin. För att syftena med lagen ska uppnås vore det viktigt att den studerande i mån av möjlighet studerar under åtminstone en del av terminen eller annars på deltid. Om en sjukdom har fördröjt studierna (oavsett om den studerande har anmält sig som närvarande eller frånvarande), beaktas detta vid beviljande av extra tid.

Kulturutskottet menar att de inkomna motiveringarna är tillräckliga och föreslår inte att egen sjukdom eller skada tas in som kriterier i bestämmelserna om studierätt.

Tjänstgöring i enlighet med lagen om militär krishantering (211/2006)

Under sakkunnigutfrågningen framfördes tanken att också en studerande som fullgör tjänstgöring enligt lagen om militär krishantering skulle kunna anmäla sig som frånvarande. Utskottet konstaterar dock att syftet med bestämmelsen i lagförslagen är att endast de som faktiskt tänker inleda studier söker sig till högskolorna. Om den sökande vet att han eller hon under det första läsåret har för avsikt att göra något annat än studera — till exempel förvärvsarbete — bör ansökan om studierätt lämnas in först när studierna blir aktuella. På det sättet blir inte en studieplats outnyttjad samtidigt som många andra sökanden ställs helt utan studieplats.

Utifrån inkommen utredning konstaterar utskottet att det är frivilligt att söka in till tjänstgöring enligt lagen om krishantering och att det betalas lön för tjänstgöringstiden. Denna tjänstgöring kan därför inte jämföras med tjänstgöring enligt värnpliktslagen, civiltjänstlagen eller lagen om frivillig militärtjänst för kvinnor.

Studierättens längd vid högskolorna

På grundval av sakkunnigutfrågningen ser utskottet det som nödvändigt att konstatera att det i propositionen föreslås att den frånvarotid som inte räknas in i tiden för genomförande av studierna förkortas från nuvarande två läsår (fyra terminer) till två terminer både i universiteten och i yrkeshögskolorna. Utskottet konstaterar att de föreslagna bestämmelserna på denna punkt är lika för båda högskolesektorerna.

När det gäller studierättens längd avviker universitetslagen och yrkeshögskolelagen från varandra. På universiteten har den som studerar för avläggande av både lägre och högre högskoleexamen rätt att avlägga examina inom en tid som med högst två år överskrider den sammanlagda målsatta tiden för examina (5/5,5/6 + 2 år). Den som studerar för avläggande av enbart lägre högskoleexamen har rätt att avlägga examina inom en tid som med högst ett år överskrider den målsatta tiden för examina (3/3,5 + 1 år). Den som studerar vid yrkeshögskola för avläggande av yrkeshögskoleexamen har rätt att avlägga examina inom en tid som med högst ett år överskrider den målsatta tiden för examina (3,5/4/4,5 + 1 år). Utskottet konstaterar att regeringen inte föreslår några ändringar i sak i bestämmelserna om studierättens längd, utan att propositionen fokuserar på att minska de studerandes frånvaro.

Detaljmotivering

Lagförslag 2

30 §. Studierätt. I propositionen föreslås förutom de innehållsliga ändringarna att paragrafens struktur ändras så att den efter ändringen har fem moment. Utskottet stöder de föreslagna ändringarna. Riksdagen behandlar dock som bäst också en annan proposition där det föreslås ändringar i denna paragraf (KuUB 22/2014 rd — RP 244/2014 rd och RP 308/2014 rd). Där föreslås det att det till paragrafen fogas ett nytt moment. Dessa ändringar har under beredningen av

propositionerna inte synkroniserats i tekniskt avseende. För att de ändringar i propositionerna som gäller samma paragrafer ska kunna träda i kraft som avsett föreslår utskottet att också den ändring som avses i det ovan nämnda betänkandet ska beaktas i detta betänkande. Därför föreslår utskottet att det till paragrafen fogas ett nytt 6 mom. med samma innehåll som i den tidigare ändringen. Till följd av detta ändras också ingressen.

32 §. Förlust av studierätten. På samma sätt som i fråga om 30 § har utskottet i det nämnda betänkandet föreslagit att det till 32 § fogas ett nytt moment. För att alla ändringar i denna paragraf ska kunna träda i kraft som avsett föreslår utskottet på samma sätt att det i detta sammanhang fogas ett nytt 2 mom. till paragrafen genom en teknisk ändring.

Ikraftträdandebestämmelsen. Lagarna enligt propositionen föreslås träda i kraft den 1 augusti 2015. De föreslagna lagarna ska tillämpas på studerande som inleder sina studier efter lagens ikraftträdande. Lagarna ingriper således inte i studierätten för dem som inlett sina studier före lagarnas ikraftträdande.

De ändringar som i utskottets betänkande föreslås i 30 och 32 § grundar sig på en proposition (RP 244/2014 rd) som också avses träda i kraft den 1 augusti 2015 men som inte har någon begränsning i fråga om när studierna har inletts. För att förtydliga saken föreslår utskottet en ändring också i ikraftträdandebestämmelsen.

Utskottets förslag till beslut

Riksdagen

godkänner lagförslag 1 utan ändringar och

godkänner lagförslag 2 enligt propositionen men ingressen, 30 och 32 § samt ikraftträdandebestämmelsen med ändringar (Utskottets ändringsförslag).

Utskottets ändringsförslag

2.

Lag

om ändring av yrkeshögskolelagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i yrkeshögskolelagen (932/2014) 14, 29, 30 och 32 §,
av dem 30 och 32 § sådana de lyder i lag / , och
fogas till lagen en ny 30 a § som följer:

30 §

Studierätt

(1—5 mom. som i RP)

En överflyttande studerandes rätt att avlägga examen bestäms på basis av examen enligt den studierätt som erhållits vid överflyttandet. I den tid det tar att avlägga examen inräknas också sådana närvaro- och frånvaroperioder som den studerande har utnyttjat för studier enligt den studierätt som ligger till grund för överflyttandet. (Nytt)

32 §

Förlust av studierätten

(1 mom. som i RP)

När en överflyttande studerande tar emot en ny studierätt förlorar han eller hon samtidigt den studierätt som låg till grund för överflyttandet. (Nytt)

—————
Ikraftträdandebestämmelsen

(1 mom. som i RP)

På studerande som inlett sina studier före lagens ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet, med undantag av 30 § 6 mom. och 32 § 2 mom.

KuUB 23/2014 rd — RP 243/2014 rd

Helsingfors den 24 februari 2015

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Raija Vahasalo /saml
vordf. Inkeri Kerola /cent
medl. Ritva Elomaa /saf
Eeva-Johanna Eloranta /sd
Jukka Gustafsson /sd
Leena Harkimo /saml
Pauli Kiuru /saml (delvis)
Kimmo Kivelä /saf (delvis)
Sanna Lauslahti /saml

Silvia Modig /vänst (delvis)
Mika Niikko /saf
Ville Niinistö /gröna (delvis)
Mikaela Nylander /sv (delvis)
Tuula Peltonen /sd
Tuomo Puumala /cent (delvis)
Simo Rundgren /cent
Pauliina Viitamies /sd
ers. Juho Eerola /saf (delvis).

Sekreterare var

utskottsråd Kaj Laine.